

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 9 Sayı: 42 Volume: 9 Issue: 42

Şubat 2016 February 2016

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

**XVIII. YÜZYILIN BAŞLARINDA KAYSERİ MAHKEMESİNDE HAKLARINI ARAYAN KADINLAR
(SUÇLULUK VE MASUMİYET)
IN THE EARLY PART OF EIGHTEENTH CENTURY OF THE COURT OF KAYSERİ WHICH WOMEN
SEEKING RIGHTS(CRIMINALITY AND INNOCENCE)**

Rumeysa BİLGİLİ*

Öz

Bilindiği üzere mahkeme kayıtları olan şer'iyce sicilleri, Osmanlı toplum yapısıyla ilgili çalışmalarda vazgeçilmez kaynaklardan biridir. Türk kültürü ile yoğrulmuş ve temel kaidelerini İslâmiyet'ten alan, Osmanlı hukuku ile hukuki çerçevesi çizilmiş bir toplum yapılanması içerisinde kadın ile ilgili bilgilerin şer'iyce sicillerinde yer alması, hukuki açıdan kadının konumunun değer verilen bir seviyede olduğunu göstermesi açısından önem arz etmektedir.

Bu konudaki çalışmalara örnek teşkil etmesi bakımından çalışmamızda ele aldığımız dönemde Kayseri mahkemelerinde kadınların haklarını arama girişimleri ile ilgili bilgilere yer verilmiştir. Kadının sahip olduğu hukuki hakları ona devlet ve toplum nezdinde verilen değeri göstermesi açısından önem arz ettiği için çalışmamıza konu edinilmiştir. Şer'iyce sicillerindeki hükümlerden örneklere yer verdiğimiz çalışmamızda mahkeme kayıtlarında hukuki hakları ile ilgili elde edilen veriler kapsamında kadının toplum yaşamındaki yeri Kayseri merkezli olarak tespit edilmeye çalışılmıştır. Buna göre, genel kanı Osmanlı toplumunda kadınının sanılanın aksine pek çok açıdan olduğu gibi hukuki açıdan da birtakım haklara sahip olduğu ve bu haklarını tasarruf edebildiği; ayrıca toplum içerisinde yer alan, değer gören bir konuma sahip olabildiği ancak uygunsuz davranışlarda bulunduğu da yargılanabildiği doğrultusundadır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı, Kadın, Toplum, Hak, Hukuk, Şer'iyce Sicilleri.

Abstract

As known, religious court records are the essential resources at the field of ottoman people structure. Despite the fact that rules and laws of the religious court are based on İslam and Turkish culture, findings about 'woman' are shown at the religious court records. This shows us that 'woman' had an importance legally at even that time.

In this research, it is stated that at the period which are important examples related to the researches in this field, findings of the legal attempts of women in Kayseri are shown. Because of the fact that Woman's right are given to women by society and the government, this issue has importance. In this research that we mention and give the examples from the religious court record, Kayseri is tried to confirm as the center of position of women's in the society life based on the records and findings about legal attempts and information.

As a result, contrary to popular belief, women in the Ottoman society had many rights at the law field as many fields as. However women had value in the society and many rights, when they showed an illegal behaviour, they were judged equally as men.

Keywords: Ottoman, Women, Society, Right, Law, Ser'iyce Registers.

GİRİŞ

Kadın, bir toplumun temelini teşkil eden ailenin yapılanmasında temel faktördür. Türk kültüründe kadına verilen önem; İslâmiyet'in verdiği değerle de birleşince Türk kadını, tarih boyunca saygı duyulan konumunu sürdürmüştür. Osmanlı Devleti'nin toplumsal yapılanmasında evinde kocasına eş, çocuklarına annelik vasfı yanında ev ekonomisine katkı noktasında da önemli bir görev üstlenmiştir. Dinî ve hukukî anlamda kendisine bahşedilen haklarını tasarruf etme noktasında yetki sahibi olan kadının bir örnek teşkil etmesi bakımından Kayseri mahkemesinde haklarını araması ve yargılanması, mahkemede kadın ve erkeğin eşit haklara haiz olduğunu göstermesi açısından önem arz etmektedir.

Kayseri'nin tarihî süreçte olduğu gibi XVIII. yüzyılda da önemli bir ticaret merkezi ve farklı medeniyetlerin uğrak noktası olması ile eşdeğer olarak medeniyetin var olduğu bir mekanda toplumun bireylerinin belirli bir hak ve yetki ile donatılmış olması malumdur. Buradan hareketle maddi unsurlar bakımından gelişmiş bir Osmanlı şehrinde kadının toplum içerisinde etkin konumda olabileceği varsayımı söz konusu olacaktır.

Şer'iyce sicillerinde kadınlara ait çok sayıda kayıt bulunmaktadır. Dolayısıyla kadınları ilgilendiren davalarla ilgili hükümleri incelemek suretiyle hukukî durumlarından hareketle kadınların ekonomik ve sosyal hayattaki yerleri de tespit edilebilmektedir. Mesela edinilen bilgiler doğrultusunda kadının mehir hakkı ona ekonomik bir gelir sağlamaktadır, diyebiliriz. Bunun yanında evlenme hüccetleri ve tereke kayıtlarında kadının mal varlığı, miras yetkisi, alım-satım işlemleri gerçekleştirebilmesi, evlenmek

* Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi.

istemediğinde itiraz edebilmesi, hakkı gasp edildiğinde hakkını talep edebilmesi gibi bilgiler de mevcuttur. Aile bireyleri arasında çıkan kargaşada ister Müslüman isterse gayrimüslim olsun mahkemeye müracaat ederek Kadı'nın sorunlara çözüm getirmesi talep edilebilmektedir. Tüm bunlara ek olarak, Kayseri ile ilgili araştırmalarda bulunan Jennings'in tespitlerine göre: Kayseri'de kadınlar, Pazar, dükkan ve sokaklarda gruplar halinde veya tek başlarına dolaşabilirler.(Jennings,1975:55) idi. Bu durum kadının toplumsal etkinliğini göstermesi açısından önem arz etmektedir.

Kayseri'de bu dönemde kadınlar rıza dışı evlilik, mehir talebi, nafaka istemi, mirastan pay edinme gibi durumlarda hakkını arama, borcunu talep etme, alım- satım işlemleri, vakıf hisselerinde payı olduğu iddiasıyla mahkemeye başvurabilmektedirler. Ayrıca vasinin elindeki mallarını devralma gibi konularda da haklarını bizzat kendileri de arayabilmekte veya vekilleri aracılığıyla bu taleplerini temin edebilmektedirler. Bunun yanında şikayet ve suçluluk konularında haklarını arayabilmekte ya da yargılanabilmektedirler.

1. Haklarını Arayan Kadınlar

Osmanlı'da kadınlar haksızlığa uğradıkları iddiasıyla haklarını temin etmek için mahkemelerde dava açma yoluyla müracaat ederek, devlet güvencesini alma amacıyla girişimde bulunabiliyorlardı. Mahkeme kayıtlarından edindiğimiz bilgiler dışında haklarını arayamayan kadınların mevcudiyeti de muhtemel olmalıdır. Ancak genellikle bu haklarını kullanabildiklerine dair belge örneklerine çalışmamızda yer vermiş bulunmaktayız.

Osmanlı Hukuku çerçevesinde Mahkemelerde kadınların davaları, savunma ve yeminleri Müslüman erkeklerle aynı şartlarda yapıyordu. Zimmî erkek ve kadınlar için de durum aynı idi. Yani kadınlar mahkemeye giderek şikâyet ve suçlamalarını yapabiliyorlardı. Bu müracaatın sonunda Kadı gerekli görürse, itham edilen kimseyi mahkemeye çağırır, şahitleri dinler ve yemin ettirebilirdi. Şu halde kadın dava edebilir, suçlanabilir ve kendisini mahkemede savunabilirdi. Eğer şahitlerin verdiği ifade yeterli görülmez ise kadınlar da suçsuz olduklarını ispat etmek için mahkemede kendisini savunabilir ve yemin edebilir veya davacı olduğu kimselerin yemin etmesini de isteyebilirdi. (Yuvalı,1997:370)

Kadriye Yılmaz Koca, Osmanlı'da Kadın ve İktisat adlı eserinde;Kayseri'de mahkemelerin kadınların davalarını dinlemek için özel günler tahsis ettiklerini veya bakılan davalarda kadınlara öncelik verdiklerini davalarda erkekler gibi şahit olarak kadınların da dinlendiğini delillendirebiliyoruz. (Koca,1998:126) ifadeleriyle mahkemelerde kadınlar için yapılan düzenlemelerden bahsetmektedir. Kadınların mahkemelere gelerek haklarını talep etmeleri kamu hayatında yer aldıklarının başka bir göstergesi olarak değerlendirilmelidir.

A.Yuvalı ise Kayseri kadınları hakkında kaleme aldığı makalesinde bu konuya ilişkin şu bilgileri vermektedir: Kayseri'de kadınların hemen her konuda mahkemeye başvurduklarını söyleyebiliriz. Mahkeme müracaatı için özel bir gün veya saat de söz konusu değildi. Ne zaman ve hangi konuda kime karşı olursa olsun, gerek duydukları takdirde mahkemeye başvurmuşlardır. Nadiren şahit idiler ve şuhudul halleri de kabul edilmezdi. (Yuvalı:372)

Burada esasen kadının konumuna bir boyutuyla daha özgürlükçü yaklaşılarak, haklarını aramaları noktasında önlerinde bir engel bulunmadığı, istedikleri zaman istedikleri konuda dava açabildikleri vurgulanmaktadır. Ancak şahitliklerinin geçerli olmadığına ilişkin söylemleri çürüten belgeler: yaralama, nikâh, haneye tecavüz gibi konularda kadının şahitliğine başvurulduğunu ve şehadetinin de kabul gördüğünü yansıtmaları bakımından söz konusu söylemleri kısmen geçersiz kılmaktadır. Şahsî davayı gerektiren konularda mağdur veya vekili, mahkemeye başvurup dava açardı. Kamu aleyhine işlenen suçlardan haberi olan her vatandaş mahkemeye başvurup şahitlik yapmaya ve davayı takip etmeye yetkili idi. (Bayındır, 2002:69) Hak arama hürriyeti yalnızca özgür kadınlara bahşedilen bir yetki değildi. Aynı zamanda incelenen belgelerde haklarını arayan kölelere de rastlanılmaktadır. Köleler, Kayseri' de ele aldığımız döneme ilişkin incelediğimiz belgelerden edindiğimiz belgeler ışında mahkemede genelde azâd edilmeleri hususunda yer alabilmişlerdir.(KŞS, nr. 116, s. 40, h. 93; s. 56, h. 141, H. 1123/ M. 1710; KŞS,nr. 118, s. 100, h. 217,H.1116/M.1703). Toplumun her kesiminden kadınlar kendilerine yönelik hırsızlık, tecavüz, sözlü saldırı gibi suçlarda bizzat kendileri haklarını aradıkları gibi vekilleri aracılığıyla da haklarını arayabilmişlerdir.

1.1.Kocasını Tarafından Şiddete Maruz Kalma

Evlilik, bir ailenin teşekkülünde önemli bir etken olmasına rağmen; zaman içerisinde eşler arasında birtakım anlaşmazlıkların zuhur etmesi neticesinde bu türden olaylar mahkemeye intikal etmiştir. İncelediğimiz belgelerde kocasını yargıya şikâyet eden yani kocasına karşı hak arayışına giren hanımlara rastlamak mümkündür. "Kocanın karısına fena muamelesi ve geçimsizlik durumlarında Hanefi mezhebinin tefrik imkânı tanımamasından doğan boşluk ise sık sık muhalaa ki bu husus boşanma çeşitlerinden biridir. Nitekim kadınların aralarında geçimsizlik olduğu iddiasıyla kocasından mehr-i müeccel ve nafaka talebini almaktan vazgeçerek boşanmak isteği ile dava açması ve bu gerekçe ile boşanması muhalaa ya da hul yoluyla boşanma olarak tanımlanmaktaydı.(Akyılmaz,2002:369)Sicillerde bu konuya dair belgelere nadir

rastlanması dolayısıyla diyebiliriz ki, şiddete maruz kalma durumunda kadınlar boşanma istemiyle mahkemeye hemen gitmemekteydiler, muhtemeldir ki böyle bir durumda mahalle- köy ileri gelenlerinin eşleri barıştırmaya yönelik girişimleri devreye girmektedir. Mahkemeye intikal eden durumlarda da Kadı'nın hemen boşanma hükmü vermediği ve kocaya, bir daha karısını dövmemesi yolunda tembihatta bulunduğu anlaşılmaktadır. Yani hukuki çerçeveden bakıldığında Tembih ve kefil gösterme ile kadın hukuken korunma altına alınmış oluyordu. Huzursuzluk devam ederse genelde kadının arzusuyla bedel ödenmesi şartıyla boşanma gerçekleşmekteydi. (Savaş,1992:525)

Kadının kocasının şiddetine maruz kalmasına ilişkin Kayseri şer'iyye sicillerinde yer alan bir belgede: Yılman Mahallesi'nde yaşayan Mehmet kızı Sakine Hatun, oğlu Mehmet oğlu Halil'in vekâleti ile kocası Hüseyin oğlu Mustafa'dan davacı olmuştur. Sakine Hatun'un iddiasına göre kocası Mustafa, kendisine şiddet uygulamakta, eziyet etmektedir. Hatta davadan bir gün önce yine karısını darp ederek iki dişini kırmıştır. Anne ve oğul mahkemeden Mustafa'nın sorgulanmasını ve gereğinin yapılmasını talep etmektedirler. Mahalle ahâlisinin de darp olayını doğrulaması üzerine mahkeme, Mustafa'nın, karısını bir daha darp etmemesi hususunda tembihatta bulunmuştur. (KŞS, nr. 115, s. 99, h. 331, H. 1123/ M. 1710.) Görüldüğü üzere mahalle halkının darp olayının gerçekleşip gerçekleşmediğine dair şahadetlerine başvurulduğunu görüyoruz. Burada boşanma olayının gerçekleşmediği, Kadı'nın, Mustafa'ya karısına davranışından ötürü öncelikle uyarı verdiğini görüyoruz. Bu davada oğlu aracılığı ile mahkemeye başvuran kadın bir başka şiddet davasında kardeşi aracılığı ile mahkemeye başvurmuştur. Şer'iyeye sicilindeki bir diğer kayda göre olay şu şekilde gerçekleşmiştir: "Kayseri'nin Hacı Kılıç Mahallesi'nde yaşayan Hızır oğlu Hüseyin, kardeşi Fahriye Hatun adına vekalet göreviyle Fahriye'nin boşandığı kocası Mustafa oğlu Abdülğani'yi dava etmiştir. Davadan on gün önce Abdülğani kesici bir aletle Fahriye'yi başından ve farklı azalarından yaralamıştır. Durumun tahlili için görevlendirilen Mehmet Efendi, olay yerine geldiğinde kadının başında, sağ ve sol tarafında, farklı azalarında yara izlerini tespit eder ve kadının darp edilmiş olduğunu saptar. Zahide ve Hasibe adındaki Fahriye Hatun'un komşusu olan kadınlar da darp olayına şahitlik ederler. Abdülğani sorgulandığında suçunu itiraf eder. Mehmet Efendi, olayı kaydeder. (KŞS, nr. 109, s. 91, h. 596, H.1117/M.1704.)

Burada darp olayının aydınlığa kavuşturulması için olay yerinde inceleme yapıldığını görüyoruz. Olayı yerinde inceleyen görevli, kadının haline bakarak yaralama olayının vuku bulunduğunu tespit etmesine rağmen, olayın ispatı için sağlam delillere ulaşma noktasında iki kadının şahadetinden de istifade etmektedir. Konuya ilişkin bir başka olay ise başka bir mahallede, Musa Gazi Mahallesi'nde vuku bulmuştur. Mahalle sakinlerinden Mehmet kızı Fatma, kocası Mehmet oğlu Hasan'ı dava eder. Davadan iki ay önce Fatma, Hasan'ın kendisinden boşanmak istediğini ancak mali yükümlülükten kurtulma adına Fatma'nın mehir ve nafaka konusunda hak talep etmemesi için Hasan'ın kendisini sert bir şekilde uyardığını, hatta acımasızca dövdüğünü belirtir. Dayağın şiddetine dayanamayan Fatma, mahkemeden hul talep etmek durumunda kalmıştır, yani Fatma, 60 kuruş mehr-i müeccel ve nafaka hakkından vazgeçerek kocasından boşanmak istediğini belirtmiştir ve boşanma olayı gerçekleşmiştir.

Fatma ikinci bir dava ile mahkemeye müracaat ederek ihtiyacı olduğu gerekçesiyle eski eşi Hasan'da hakkı olan mehrin kendisine verilmesini talep etmiştir. Hasan, sorgulandığında karısıyla rızayla boşandıklarını, kadının mehir talebinden vazgeçtiğini belirtmiştir. Ancak olaya tanıklık eden şahitler vasıtasıyla darp olayı kanıtlanmış; mehir ve nafaka bedelinin Fatma'ya teslimi şartıyla boşanmanın hükümlerinin gerçekleşmesine karar verilmiştir. (KŞS, nr. 116, s. 83, h. 207, H. 1123/ M. 1710.)

Burada erkeğin, kadın üzerinde şiddet uygulayarak ilk boşanma talebini karısının istemesini sağlamaya çalıştığını, böylece maddi kayıp yaşamak istemediğini görüyoruz. Ancak şahitlerin ifadesi ve mahkeme kararının neticesinde beklentilerine karşılık bulamadığını görüyoruz. Boşanma olayı kadının istemiyle gerçekleşmiş olsa bile adamın karısı üzerindeki baskılarının idame edişine örnek olan bir başka belgede: "Darsiyak Köyü'nde yaşayan İbrahim kızı Rahime, boşadığı kocası Abdullah oğlu Hüseyin Beşe'ye dava açar. Davadan bir yıl önce geçimsizlik sebebiyle kocasındaki 6.000 akçe mehr-i müeccel ve nafakadan vazgeçerek şahitler huzurunda boşandıklarını, aralarında bir ilişki kalmadığı halde adamın kadına hala zevciyet muamelesi yaptığını ve bu durumdan rahatsız olduğunu belirtmesi üzerine adam sorgulanır, şahitler dinlenir ve Hüseyin kadına yönelik bu türdeki davranışlarından men edilir. (KŞS, nr. 114, s.120, h. 388, H. 1122/ M. 1709.)

Tarih boyunca tüm dinlerde yasaklanmış olan çocuk düşürme fiili, İslam dinini benimsemiş olan Osmanlı Devleti'nde de suç olarak kabul edilirdi. Osmanlı Devleti'nde çocuk düşürme suçunun yasaklanması dini, insani ve toplumsal temellere dayandırılmıştır. Çocuk düşürme her türlü fiil veya araçla yapılabilmekteydi. Dolayısıyla da cenin aleyhine işlenen suçlarda faile verilecek ceza fiilin sonucuna göre çeşitlilik göstermekteydi. Gerekli husus şöyleydi; "Cenin, annesinin rahminden ölü olarak ayrılırsa suçlunun cezası beş deve kıymetinde bir köle veya cariye olan cenin diyetidir. Bir başka deyişle, ceninin gurrelidir. Gurreyi, anne rahmindeki çocuğun (ceninin) düşürülmesinden dolayı ödenmesi gereken tazminat olarak

tanımlayabiliriz. Gurre, tam diyetin yirmide biri olarak tespit edilmiştir. Gurre ödenmesi için ceninin anne rahminden ölü ayrılması ve annesinin sağ olması şarttır.(Konan,2008:326).

Ceninin tehdit ,korkutma veya ilaç kullanma sonucunda düşmesi, suçu işleyenin ceninin annesi, babası veya üçüncü kişi olup olmaması, olayda herhangi bir kasıtın olup olmaması gurre cezasını etkilememektedir. Suçlu şahsın suçundan pişmanlık duyarak bu cürmü yeniden işlemeyeceğine dair bir hükme varılırsa uyarı mahiyetinde tembihte bulunularak cezasını ödemesi koşuluyla dava neticelenebilmekteydi.

Ancak suça ilişkin alışkanlık söz konusu olduğunda sürgün cezası da öngörülebilmekteydi. Bu duruma örnek teşkil edebilecek nitelikteki bir belgede: Cırlavık Köyü'nde yaşayan Abdülkadir kızı Raziye, Hacı Recep oğlu Hacı Süleyman' a dava açar. Davadan 6 ay önce Hacı Süleyman, Raziye nikâhlı karısı iken hamile olmasına aldırmadan karısını boşamıştır. Çocuğun düşmesi (ilga-i cenin) için kadına zorla ot türünden bir şeyler içirmiş ve beş aylık hamile olan kadının düşük yapmasına yol açmıştır. Raziye, gereğinin yapılmasını istemiştir. Süleyman'a mahkemede bu olay için yemin teklif edilmiş ve itirafı neticesinde suçu onaylanmıştır. Abdülkadir, Raziye'den uzak durması konusunda ve gurre bedelini Raziye'ye teslimi noktasında uyarılmıştır.(**KŞS**, nr. 115, s. 26, h. 85, H. 1123/ M. 1710.)

Burada hukukî işlemlerin kanuna riayet edilerek gerçekleştirildiğini görüyoruz. Adamın işlediği suçun tespiti noktasında yemin ettirme usulü bir ispat yöntemi olarak karşımıza çıkmaktadır. Mağdur durumda bulunan kadına hakkını arama yetkisinin verilmesi ise hukukî anlamda kadının konumu hakkında bilgi vermesi açısından önem arz etmektedir.

1.2. Tecavüz

Cinsel suçların en ağırı olarak bilinen ırza geçme yani tecavüz, en eski hukuk sistemlerinden günümüze kadar birtakım cezalara tabii tutulmuştur. Toplumun genel ahlâk düzenini derinden sarstığı için bu suç, toplumsal kuralların ihlali olarak algılanmış; Osmanlı hukukunda da bu konuda verilen cezalar İslâm hukuku kuralları gereğince verilmeye çalışılmıştır. Ancak bilindiği gibi, Osmanlı Devleti saf bir İslam devleti değildi. İslam devleti çatısı altında, Osmanlı'da şer'î hukuk yanında padişah iradesine dayanan Örfî hukuk da uygulanmıştır. Örfî hukuk, şeriate aykırı olmayan ve şeriatın düzenlemediği alanlarda toplum yararına padişah tarafından konulan kurallardan oluşurdu.(İnalçık,2011:51) Dolayısıyla İslam Hukuku kuralları bazı durumlarda aynen uygulanamamakta bu aşamada devreye Örfî Hukuk kuralları dahil olmaktadır.

Tecavüz suçu, İslâm hukukunda ayrı bir suç olarak işlenmemiş ve hadd cezası ile cezalandırılan ve konumuzun ilerleyen bölümünde daha detaylı olarak işlediğimiz zina suçu içinde yer almıştır. Tecavüz suçu, zina suçu içinde değerlendirildiği için zinaya uygulanan cezanın ırza geçme cürmüne de uygulanması gerektiği düşünülebilir. Zina için islâm'da üç tür ceza verilmiştir. Bunlar sopa ile dövme(100 değnek), sürgün ve recm cezalarıdır. Dövme ve sürgün, bekar olan faile uygulanırken, recm cezası yalnız evli olanlar için öngörülmüş bir cezadır. (Konan,2011:152-155)

Tecavüz suçunun mağduru denince, ilk olarak kadın akla gelmektedir. İncelemiş olduğumuz dönemdeki belgelerden anladığımız kadarıyla Müslüman kadınlar da gayrimüslim kadınlar da en yakın çevrelerinde bulunan komşu ve yakınları tarafından tecavüze uğramışlardır. Yardıma çağırma, taarruzda bulunan kişinin annesinin çağırıldığına ilişkin ifadeler üzerine çağrıldığı yere giden kadınların başına bu türden istenmeyen olaylar gelmiştir.

Gayrimüslim bir kadının başına gelen mevcut durumu örnekleyen bir belgede: "Gösdere Nahiyesi'ne bağlı Darsiyak Köyü'nde yaşayan Kastezyan kızı Despino adlı nasraniyye, Mustafa oğlu Mehmet Ağa'dan davacı olur. Davadan dört gün önce Mehmet Ağa, kölesi olan Kara Arap Ali aracılığıyla validesinin çağırıldığı gerekçesiyle Despino'yu evlerine çağırır. Despino, Mehmet' in annesi çağırıldığı için çağrıldığı yere gider. Ancak adamın annesinin hamamda olduğunu öğrenir. Mehmet, Despino'ya zorla sahip olur. Despino, Mehmet'in sorgulanıp ihanetinin cezasının verilmesini ister. Mehmet Ağa sorgulanınca Despino'nun kendisine 32 kuruş borcu olduğunu bunu istemek için kölesini gönderip çağırıldığını, onun da geldiğini; ancak kötü bir maksadı olmadığını borcu olan parayı talep ettiğini söyleyerek kadının söylediklerini inkâr eder. Şahitler dinlenir, Mehmet haklı bulunur ve böylece Mehmet, Despino'nun iddiasını çürütmüş olur. Despino'nun olaya ilişkin ispatı yeterli olmayınca ceza hükmü ve kadının korunma altına alınma talebi geçersiz görülür. (**KŞS**, nr. 115, s. 26, h. 86, H. 1123/ M. 1710.) Bu türden olaylarda kesin delil gerekli görülmüş olup, olaya şahitlik edenlerin bulunmaması ve suçlu şahsın hatasını kabul etmemesi ve şahitlerin de şehadeti üzerine kadının iddiası geçersiz sayılmıştır. Ancak burada dikkat edilmesi gereken hususun kadının, başına gelen böyle bir durumda bizzat kendisinin mahkemeye giderek şikâyetçi olduğu kişiye dava açabilmekte olmasıdır. Kocanın karısı üzerinde bir hakimiyet hakkı olduğu ve ona cinsi anlamda yaklaşabileceği dini, ahlaki ve toplumsal açıdan kabul edilir bir durumdur.

Ancak erkeğin boşanmasına rağmen kadının rızası olmadan cebren cinsi münasebette bulunmak istemesi durumunda evliliğin feshi gerçekleştiği için kadının hakkının gasp edildiği söz konusu olmakta ve

durum tecavüz suçu ile eşdeğer bir hal almaktadır. İslam Hukuku çerçevesinde failin ceza alabilmesi için hangi şartların aranacağı meselesine gelince; Failin, tecavüz fiilinden cezalandırılabilmesi için en başta suçun bütün unsurlarıyla tam olarak gerçekleşmesi gerekir. Yani cinsel birleşme olmalı, bu birleşme failin iradesi dahilinde ve cebir kullanarak yapılmalıdır. Diğer yandan, failin cezai ehliyeti olmalıdır. Yani, failin ergin, baliğ, mümeyyiz olması gerekir. Bu da çocuklara, akıl hastaları ve delilere ceza verilemeyeceği anlamına gelir. (Akşit,1976:71) Boşandığı halde eski kocasının taarruzuna maruz kalan kadına dair örneğine rastladığımız bir belgede: “Hamurcu Mahallesi’nde yaşayan Hacı Ebubekir kızı Hafize, kardeşi Hacı Mustafa vekâletinde kocası Hacı Ömer oğlu Molla Osman’ı dava eder. Davadan 21 gün önce adam kadını şahitler huzurunda üç talakla boş ol, diye boşamıştır. Ancak iki gün sonra gece vakti kadının rızası olmadan kadına zevciyet muamelesinde bulunmak istemiştir. Kadın şikâyetçi olur. Şahitler de boşandıklarını onaylar. Ve adam kadına yönelik bu türden davranışlarından men edilir. (KŞS, nr. 116, s. 104, h. 409, H. 1124/ M. 1711.)

Burada ise kadının iddiasının ispatı için evli olmadıklarını onaylayacak şahitlerin şهادetleri gerekli görülmüş ve elde edilen bilgiler ışığında gerekli muamelede bulunulmuştur. Kadına vaatlerde bulunarak onun namusuna hâlel getiren bir adamla ilgili bir belgede: Eski Bedesten Mahallesi’nde yaşayan Murtaza kızı Aişe Hatun, Mustafa oğlu Yusuf’u dava eder. Davadan 5 ay önce Yusuf, gece vakti Aişe’nin evine gelerek, evlenme vaadiyle kadını kandırıp, zina eder. Bu olaydan sonra Yusuf, bulunduğu muhitten başka bir yere gider ve kadına verdiği sözü yerine getirmez, kadın gereğinin yapılmasını ister. Yusuf’un hali, tavrı mahalle ahalisine sorulur. Onun kendi halinde, bu güne kadar kötü bir halinin duyulmadığı, iyi bir adam olduğu şeklinde ifade vermeleri üzerine Yusuf’un iyi hali kayıtlara zapt edilir. (KŞS, nr. 113, s. 34, h. 137, H. 1120/ M. 1707.)

Burada da muhtemelen Yusuf adlı şahsın, mahalle halkından edinilen bilgiler ışığında iyi hali göz önünde bulundurularak söz konusu suç dolayısıyla cezalandırılmadığını söylememiz mümkündür. Olayın tam anlamıyla nasıl neticlendiğini bilemiyoruz. Çünkü Yusuf, davanın söz konusu olduğu dönemde kayıp niteliğiyle yâd edilmektedir. Ancak bildiğimiz bir husus vardır ki onu da şöyle açıklayabiliriz: İyi halinden ötürü şahıslara mahkemede sadece uyarı verildiğini, ancak benzer suçlamalarla ilgili olarak şahıs hakkında yeniden davacı olunursa bu defa gereken cezaya çarptırıldığını görüyoruz. Bu durumun da Örfi Hukuk uygulamasının bir yansıması olduğunu söylememiz mümkündür. Müslümanlar arasında da örneklerine rastladığımız aynı konuya ilişkin bir belgede: “Gülük Mahallesi’nde yaşayan Hacı Ali kızı Asiye Hatun, kardeşi oğlu Mehmet Beşe oğlu Hasan’a dava açar. Davadan bir gün önce Hasan, Asiye’ nin kızı Recep kızı Asiye’yi kendi babasının evinin samanlığına götürerek ona tecavüz eder. Sorgulandığında Hasan, bu suçlamayı reddeder ve olayla ilgili şahit olmadığı için Asiye Hatun, Hasan’a yönelik suçlayıcı tavırlarından men edilir. (KŞS, nr. 109, s. 14, h. 397, H. 1115/ M. 1702.)

Burada da kadının başına gelen vahim duruma şهادet eden kimsenin bulunmaması gerekçesiyle suçlu şahsın aklandığını görüyoruz. Bazı kötü özellikleriyle nam salmış şahısların kadına taarruzuna ilişkin bilgi edindiğimiz bir diğer belgede: Şeyh Taceddin Mahallesi’nde yaşayan Ali kızı Hatice Hatun, es- Seyyid Mustafa oğlu Abdurrahman Çelebi ve onun kardeşi es- Seyyid Mehmet ve onun oğlu gaib haldeki es- Seyyid Mehmet’e dava açar. Davadan bir önceki gece evde yalnızken bu şahıslar evin bacasının penceresinden içeri girerek Hatice Hatun’a tecavüz etmek istemişlerdir. Kadın davacıdır. Bu şahısların kadınlara tecavüz etme, onları kayalıklara kaçırma ve kendi evlerine kapatma gibi halleri adet edindiklerini, ahaliye de sorularak durumun ispatlanabileceğini, dolayısıyla da gereğinin yapılmasını ister. Mahalle imamı Mehmet oğlu Hüseyin Efendi dahil ahalden çoğu kişi ifade verir. Hepsi de kadının söylediklerini onaylar. Ve bu ana gelinceye kadar su-i haline vakıf olmadık, ve kendi halinde mustakime hatundur, adı geçen adamlar ise şaki vasıflıdır ve bu türden davranışlar onların adetidir, şeklinde cevap vermişlerdir. Kadın, bu şekilde, toplumdaki saygınlığını korumuş olup mahalle ahalisinin de ifadeleri üzerine suçlu şahısların tutuklanarak şer’an cezalandırılmasına karar verilmiştir. (KŞS, nr. 111, s. 66, h. 230, H. 1118/ M. 1705.)

Nitekim ele aldığımız dönem Anadolu’ da eşkıyalık olaylarının yoğun olarak yaşandığı dönemlere rastlamakta olup, belgelerde eşkıya nitelikli insanların saldırısıyla karşı karşıya kalan kadınlara rastlamamız mümkündür. Burada öncelikli olarak saldırıya maruz kalan kadın, kendisine bu fenalığı yapmaya çalışan şahısların kesin olarak cezaya çarptırılmaları için gereken bütün delillerle kadı huzurunda bulunmaktadır. Kötü halleriyle tanınan şahısların suçlarının sabit olarak kabul ediliyor olduğundan bahsetmiştik. Etraftaki kişilerin görüşlerinin de değerlendirmeye alınmasıyla suçları sabit olan şahıslar hakkında gerekenin yapılmasına karar verilmiştir. Şahitlerin içerisinde imamın da yer alması olaya dinsel bir bakış açısıyla yaklaşılmasına ve doğru kararın verilmesine katkı sağlamıştır. Ayrıca mahalle halkının güven duyduğu şahısların başında gelen imamlar görüşlerine değer verilen şahıslar olarak kabul görüyorlardı.

Zübeyde Güneş Yağcı’nın da “Osmanlı Taşrasında Kadına Yönelik Cinsel Suçlarda Adalet Arama Geleneği” adlı makalesinde dile getirdiği tespitlere göre: “Köyden veya mahalleden tanıkların dinlenmesi ve

sanık ile davacı kadın hakkında görüş bildirmeleri kadı kararının verilmesinde büyük bir önem arz etmektedir. Sanığın ya da davacının köy ve mahalledeki sosyal konumu, yani ahlaklı bir insan olarak tanınıp tanınmadığı da kadı kararını etkilemektedir. (Yağcı,2005:54) Buradan hareketle toplumsal refahın muhafazasının bizzat halkın görüşüne başvurulmak suretiyle alınan kararlar üzerinde önemli etkisi olduğunu görüyoruz.

1.3.Gasp- Dolandırılma- Haneye Tecavüz

Evlere kötü niyetle giren adamlar evin hanımları tarafından engellenmek istenince bu hanımlar yaralama, gasp, dolandırılma, ırza saldırı, gibi durumlara maruz kalmaktaydılar. Gayrimüslim bir kadının başından geçen bu konuyla ilgili bir belgede: Zincirdere Köyü'nde yaşayan Bolad kızı Miçke adlı nasraniyye, Karpahdi oğlu Simon' dan davacıdır. Davadan 15 gün önce sabah erken saatlerde Simon, kadının evine gelir. Kötü niyetle kadının üzerine saldırır. Kadın feryat edip bir yolunu bulup elinden kurtulur. Bu davranış Simon' un âdetidir, diyerek ispat için köy sakinlerine adamın halinin sorulmasını ve gereğinin yapılmasını ister. Ahaliye Simon'un ahvali sorulur. Hepsi de Simon'un kendi halinde olmayıp, bu durumun sorumlusunun da Simon olabileceğine şahitlik ederler. Bu durum üzerine Kadı, Simon'un kötü niyetli davranışının sürgün ile cezalandırılmasına karar verir. (KŞS, nr. 109,s. 80, h. 549, H. 1116/ M. 1703.)

Toplum içerisinde saygın olduğu bilinen imamlar arasında kötü nitelikli şahıslara da rastlamaktayız. Örneğin: Ömer kızı Fatma Hatun ve kocası Mustafa oğlu Murat, köy imamı Durmuş Ali Halife adlı kişiden davacı olarak Kayseri sancağı Mutasarrıfı Hacı Mustafa Paşa huzurunda şikâyetinde bulunurlar. Davadan 21 gün önce Durmuş Ali Halife, gece yarısı kötü niyetle evlerine girip, Murat'ın karısı Fatma Hatun uyurken baş ucuna gelir, kadın onu fark edince bağırır ve adam da kaçır, ancak ailesi köyde kalır. Murat, bu durum Durmuş Ali Halife'nin âdetidir, köy halkına sorulup gereği yapılsın, diyerek isteğini belirtir. Şahitlerin de Durmuş Ali'nin, kendi halinde olmayıp kötülüğü adet haline getirdiğini, kendisinin abd'ül-muhin sıfatıyla tanındığını söylemeleri üzerine imam, mevcut imamet görevinden men edilir. (KŞS, nr. 109, s. 122, h. 692, H. 1116/ M. 1703.) Burada kadı huzurunda değil de Kayseri sancağının mutasarrıfı huzurunda çözümlenmesi istenen bir dava konusuyla karşılaşmaktayız. Suçlu olan şahsın imam olması, ahalinin onun kötü halinden bahsetmeleri dolayısıyla adam görevinden uzaklaştırılır.

Başka bir belgede: Hasbek Mahallesi'nde yaşayan Hüseyin kızı Mihri, Mustafa Bey oğlu Abdurrahman'dan davacı olur. Davadan bir önceki gece Abdurrahman, kadının evine hıyanet kasdıyla girer, kadın onu görünce bağırır, o da kaçır. Sorgulansın ve gereği yapılsın, cezalandırılınsın, şeklindeki şikâyetleri üzerine mahalleden şahitlerin de dinlenmesi sağlanır. Mahalle halkının adam hakkında olumlu söylemlerde bulunmaları üzerine adamın bu hali kayd edilir ve bu türden olaylara kalkışmaması hususunda uyarıda bulunulur. (KŞS, nr. 111, s. 68, h. 235, H. 1118/ M. 1705) Burada da adamın iyi halinin suçuna yönelik ceza almasının önüne geçtiğini görüyoruz.

Bu konuyla ilgili bir başka belgede: Talas Köyü'nde yaşayan Sebil kızı Tedrondo adlı nasraniyye, Musa oğlu Osman'a dava açır. Davadan üç gün önce gece yarısı Osman, kötü niyetle kadının evine girdiğini belirtir. Kadın, adamı fark edip bağırıldığını ve bunun üzerine Osman ve kayıp olan arkadaşı Abraham'ın kaçtıklarını belirtir.

Kadın, bu şahısların sorgulanıp cezalandırılmalarını ister, şahitler dinlenir. Bir ses duyup baktıklarını adamların kaçtığını gördüklerini söylerler. Osman'ın bu kadından uzak durması emredilir. (KŞS, nr. 114, s. 69, h. 216, H. 1122/ M. 1709.)

Eve girerek hırsızlık yapan şahısların varlığını örnekleyen bir belgede: Eslempaşa Mahallesi'nde yaşayan Mestan kızı Kıymet, kocası Azros oğlu Pedşekdo vekâletinde, Abdullah oğlu İbrahim'e dava açar. Kuşluk vaktinde İbrahim, Kıymet'in evine girerek, kadının boğazını sıkıp iki adet altınını almıştır, sorgulanmasını ister. Şahitler de kadının iddiasını onaylayınca iki altınını Kıymet'e teslimine karar verilir. (KŞS, nr. 114, s. 90, h. 288. H. 1122/ M. 1709.)

2. Suçlu Kadınlar

İslâm Hukuku ve Osmanlı'daki tatbikatı açısından suç ve cezalar temelde üç grupta toplanmıştır. Bunlardan : "Birincisi: Had cezaları (iffete iftira, hırsızlık, zina, yol kesme gibi) , ikincisi: Şahsa karşı işlenen cürümlerdir. Üçüncüsü de bunların dışında kalan ta'zir ve siyaset cezalarıdır. (Tok,2005:156)Bunlardan üçüncüsü ile ilgili ceza uygulamalarına incelediğimiz belgelerde rastlanmamıştır.

Nahiye ve köyler dışında kalan diğer idari merkezler aynı zamanda birer yargı merkeziydi. Her yargı merkezinde birer kadı bulunurdu. Kadılar devletin siyasî ve idarî meselelerine karışmazlar ve bu konuları ilgili mülkî amirlere terk ederler di.(Akgündüz,2002:55) Kadılara yardımcı naibler olur. Bunlar genelde ilk soruşturmayı yürütürdü.

İlk soruşturma açık olarak yapılırdı. İlk soruşturmayı yapmak üzere görevlendirilen naibin yanında güvenilir kişiler (umen) bulundurulur ve naible beraber bu kişiler de mahkemeye gelerek neticeyi hâkime bildirirlerdi. Son soruşturmayı hâkimin naib olarak görevlendirdiği kişi, son kararı vermeye yetkili değilse hâkim davayı inceleyip şahitleri tekrar dinlemedikçe yargılamayı sonuçlandıramazdı. Ama naib, son kararı

vermeye, yani yargılamaya yetkili ise hâkim, onun dinlediği şahitlerin ifadelerine dayanarak hüküm verebilirdi. (Bayındır:69) Osmanlı hukukunda adli olaylarda suç ile ilgili unsurların mesela cinayet, yaralama gibi tesbiti Osmanlı Devleti'nde İcra görevini ifa eden şahıs ve organlara ehl-i örf adı verildiğini ve. Yürütme ve yargı organı olduğunu söyleyebiliriz. (Akgündüz, Said Öztürk: 442.)

Bu şahıslar tarafından keşif yapılmak suretiyle saptanmaktaydı. Osmanlı' da Ceza Hukuku öldürme, ırza geçme, şiddet kullanarak hırsızlık, eşkiyalık gibi şiddetli suçlar için idam ve sakatlama emrediyor, kamu yetkililerine de bunların yerine para cezası kabul etmeyi yasaklıyordu. Cezası para ya da falaka olan bölümde zina, fizikî saldırı; içki içme ve değişik tür hırsızlıklar ele alınmıştır. (Ergin,2006:80) Cezanın verilebilmesi için ise suçun ispat edilmesi gerekli görülmekteydi. İspat vasıtaları şahitlik, yemin ve yeminden kaçınma (nükul) idi. Had cezaları ya ikrar veya şahitlerle sabit olurdu. Zina davasını ispat için 4 erkek şahit, diğer hadler ile kısas davalarını ispat için 2 erkek şahit şart koşulurdu. Hırsızlık davasında çalınan mal konusunda davalıya yemin teklif edilirdi. Eğer yemin etmekten kaçınırsa çalındığı iddia edilen malı tazmin etmesi gerekirdi. (Bayındır:71)

2.1. Kamu huzurunu bozma

Toplum huzurunu bozan şahıslarla ilgili konularda dava kendiliğinden gündeme gelmekteydi. Kadı şahitleri dinletebilir, şahitlerin ifadesini alabilirdi. Haklarında şikâyet olan kişiler mahkemeye getirilerek yargılanır, suçu ispatlanırsa gereken ceza verilirdi. Bireyler sicillere kendi adları, baba adı yanında sakin oldukları mahalle, köy adı ile kaydedilirlerdi. Mahalleye aidiyeti bireylere birtakım sorumluluklar yüklemekteydi. İncelenen mahalleden ihraç kararlarındaki i'lâmların ki bu terimin kelime anlamı: Bir davanın mahkemece nasıl bir hüküm ve karara bağlandığını gösteren resmî vesikâdır. (Develioğlu, 2000:426) sicillere tembih şeklinde kaydedildiğini görmekteyiz. Kadınların kamu huzurunu bozacak nitelikteki davranışları cezalandırılmaktaydı. Osmanlı mahkemelerinde cezalandırma prensibi olarak, hakkında şikâyet olan kişi sabıkalı değilse cezalandırılmadan önce birkaç kez uyarılır (tembih olunur) eğer yola gelmezse (mütenebbih olmazsa) veya sabıkalı ise cezalandırılırdı. (Baş,2006:141)

Kadınların kamu huzurunu bozacak nitelikteki davranışlarının tekrar eden, ahaliyi rahatsız eden, uyarılara rağmen devam eden davranışlar olduğu takdirde mahalleden ihraçla cezalandırıldıklarını görüyoruz. Şahitler mahalle imamı ve mahalle halkından oluşuyordu. Toplumsal olayların yönetiminde mahalle imamının rolü büyüktü. Gayrimüslimlerin ise kendi din adamları tarafından durum mahkemeye sevk ediliyordu. İftirada bulunan şahısların ahaliyi tacizi, hırsızlıkla suçlanan şahıslar, farklı davranışlarıyla toplum huzurunu bozan kişiler buldukları mahalden sürülmeyi hak ediyorlardı.

2. 1. 1. İftira

Şahıslar hakkında kötü zanda bulunulması olarak tanımlayabileceğimiz İftiraya ilişkin kararlarda iftira atan şahıs; Prensip olarak önce tenbih olunur, kulak asmazsa veya sabıkalı ise cezalandırılır. Sürgün cezası ise toplum huzuru bozan, ahali tarafından istenmeyen kişiler hakkında sıklıkla kullanılırdı. (Baş:144) Sürgün cezasını içeren suçlar arasında iftirada bulunma suçunun da olduğunu görüyoruz. Bu konuyla ilgili bir belgede: Emir Sultan Mahallesi'nde yaşayan Keboren kızı Cevher adlı nasraniyye-i bakire, Avevik oğlu Arsivan ile mahkemededir. Davadan 5 yıl önce Cevher, küçük yaşta iken Arsivan'ın babasının yanında yaşamakta olup onun hizmetinde bulunur. Ancak çevreden bazı kimseler Cevher ile Arsivan arasında ilişki olduğu söylentisini Kayseri Subaşı Emrullah oğlu Halil Bey' e durum bildirilir. O da bu şahısları huzura çağırır. Ancak Arsivan ve Cevher söylentinin iftira olduğunu belirtirler. Bunun üzerine Halil Bey ve d iftira edenleri Cevher ve Arsivan' a karşı taarruzdan men edilirler. (KŞS, nr. 111, s. 24, h. 60, H. 1118/ M. 1705.)

Burada Subaşı'na bildirilen bir şikâyet söz konusudur. Şehrin güvenliğinden sorumlu olduğunu bildiğimiz subaşı görevindeki şahsın kamu huzurunu bozan şahıslar üzerinde söz sahibi olduğunu görüyoruz. İftira atan bir kadına ilişkin bir belgede: Bozatlı Mahallesi'nde yaşayan Mehmet oğulları Halil ve Hüseyin, Musa kızı Kör Fatma'ya dava açarlar. Adamlar kendi hallerinde huzur içinde yaşarken bu kadın bir takım söylentilerde bulunmuştur.

Mahalle halkı da bu kadının elinden ve dilinden rahatsız olduklarını ve bu olaydan önce de benzer bir suçtan ötürü mahkemeye geldiğini belirterek mahalleli de onun şerir nitelikte olduğunu söyler ve sorgulanıp gereğinin yapılmasını talep ederler. Bu olay sonrasında mahalle halkına sorulunca kadının iftira etmeyi adet edindiğini belirtirler. Kadının bu söylentilerden men olunması tenbih edilir. (KŞS, nr. 114, s. 39, h. 114, H. 1122/ M. 1709.) Kadının benzer suçlamalarla daha önceden kadı huzurunda bulunmasına rağmen uyarı cezası verildiği, sürgün cezasının tatbik edilmediğini görüyoruz.

2. 1. 2. Zina

Zinadan kaçınma ve bu suçu işleyenler hakkında İslâm Hukuku'nda çok sayıda hüküm bulunmaktadır. "Zinada evli erkek ve kadına recm, bekâr erkek ve kadına had vurulabilmesi için zina olayının vuku bulması, şüpheden arî olması, aralarında ihtilaf olmayan dört erkek şahidin aynı mecliste şahadet etmesi veya zina edenlerin hâkim huzurunda ayrı ayrı dört meclis önünde itiraf etmesi ve benzeri şartlar aranmaktadır. (Baş:148)

Osmanlılarda zina suçu için verilen cezalar İslâm Hukuku'nda belirtilen şekillerden farklı şekilde tatbik edilmiştir." Osmanlıların zina suçuna ceza olarak para cezası vb. takdir etmeleri, suçluların cezalandırılması konusunda kolaylık sağlamıştır. Konumuzla ilgili suçların cezalandırılmasında mümkün olduğunca cismani cezalardan kaçınmaları evrensel hukuk normlarına yaklaşmanın ifadesi olarak değerlendirilmelidir. (Acar,2002:90)Bu konuyla ilgili olarak bir belgede: "Hambe adlı zımmî Bedalik' i öldürür, Bedalik' in kardeşlerinin vasileri ve amcaoğulları Şahbaz oğlu Bali hesabının sorulmasını isterler. Hambe öldürme gerekçesini şu şekilde belirtir: Bedalik ile Hambe'nin karısını evlerinin önünde zina ederken yakalamıştır. Bu konuda müftüden fetva alarak gereğini yapmıştır. Fetvayı mahkemeye sunar ve fetva gereği yaptığının caiz olduğu belirtilerek suçlamalardan azad olunur. (KŞS, nr. 109, s. 6, h. 376, H. 1115/ M. 1702.)

Zina suçundan ötürü cinayet işleyen adam, müftüden fetva alınarak suçun sabit edilmesi neticesinde aklanmıştır. Mahallenin ahlâkî yapısının bozulduğu gerekçesiyle haklarında hüküm bulunan kadınlara ilişkin bir belgede: Huand Mahallesi'nde yaşayan Halid kızı Ümmügülsüm Kayseri Subaşı Ahmet Ağa ibn-i Müdazahhar huzurundadır. Ümmügülsüm'ün yabancı erkeklerle ilişki kurmaması yönünde ikaz edilmesine rağmen es-Seyyid İsmail gece yarısı Ümmügülsüm'ün evine gelir. Sofasında zevciyet muamelesi vaziyetinde yakalanmaları üzerine Ümmügülsüm'ün bu halini dile getirip mahalleden ihracı için Subaşı'na mahalleli talepte bulunur. (KŞS, nr. 114, s. 5, h. 6, H. 1121/ M. 1708.) Şikayet içerikli bu davada ceza verildiğine dair bir ibare bulunmamaktadır. Ancak huzuru bozan kadın hakkında sürgün talebinde bulunulması ilgili konuda verilen cezanın ne olduğunu göstermesi açısından önemlidir.

2. 1. 3. Hırsızlık

Osmanlı hukukunda hırsızlık suçu iki kısımdan oluşur. Bunlardan; Birincisi, had cezasını gerektiren hırsızlıktır. İkincisi ise, tazir gerektiren hırsızlık. Had cezasını gerektiren hırsızlık tam ehliyetli bir şahsın muhafaza altında bulunan başkasına ait muayyen miktarda bir malı gizlice almasıdır. Hırsızlık suçunun iki cezası vardır: Birincisi çalınan malın tazminidir. İkincisi, el kesme cezasıdır. Birinci hırsızlık suçunda sağ eli bilekten kesilir; ikinci de sol ayağı topuktan kesilir. Üçüncü de ise tevbe edinceye kadar hapsedilir. (Ergin:83) İncelediğimiz belgelerde konuyla ilgili olarak edindiğimiz bilgilere göre kadınların gerçekleştirdikleri hırsızlık olaylarını bazen yalnız bazen eşi, annesi yakınları ile yaptıklarını görüyoruz. İslâm Hukuku'nda hırsıza uygulanan ceza, el kesilmesi olarak farz edilmesine rağmen araştırdığımız belgelerde hırsızlık yapan kadınların sürgün ile cezalandırıldığını görüyoruz. Yargılandıkları, suçunu itiraf edenlerin yanında reddedenlerin de bulunduğunu görüyoruz.

İtiraf edenlerin evlerinde yapılan aramalarda çaldıkları eşyalar bulunarak sahiplerine teslim edilmekteydi. Bu konuyla ilgili bir belgede: Huand Mahallesi'nde yaşayan Hacı Hasan kızı Safiye Hatun, Veli oğlu Şaban' ı dava eder. Davadan 8 ay önce evinden bir ferace, bir mendil, bir baş sandalı, kaftan, gömlek, havlu, köhne gömlek, köhne sarık gibi eşyalar kaybolmuştur. Safiye, bu eşyaları Şaban'ın karısı Fatma'nın evinde görmüştür, ancak Fatma kaçmıştır ve kayıp niteliğiyle yâd edilmektedir, Safiye de Şaban'ın sorgulanmasını ister. Sorguda eşyaların Safiye'ye ait olduğunu söyler, tembih durumu doğmaz, ancak şüphelerin giderilmesi adına Fatma'nın ortaya çıkmasının beklenilmesi istenir ve vesikanın o tarihe kadar muhafazasına karar verilir. (KŞS, nr. 115, s. 76, h. 263, H. 1123/ M. 1710.)

Burada suçlu olduğu iddia edilen kadının kayıp halde olması dolayısıyla kocası dava konusunun muhatabı sayılmaktadır. Adamın eşyaların Safiye'ye ait olduğunu söylemesi güven telkin etmemiş olsa gerekecektir ki Fatma' nın bulunması ve sorgulanmasından sonra gereken işlemin yapılmasına karar verilmiştir. Kadınların hırsızlık suçu işlediklerinin bir başka örneği olan ve suçlarını itiraf ettiklerini gösteren bir belgede: "Selaldı Mahallesi'nde yaşayan Simon oğlu Abraham adlı zımmi, Hasan kızı Sabriye ve kızı Halil Beşe kızı Raziye'den davacıdır. Bu şahısların evine girip sepet içindeki bir altın saç bağı, bir inci saçlık, bir kaftan, dört zıbın, iki taraflı atlas kaftan, köhne gömlek, bir altın başlık gibi eşyaları alıp es- Seyyid Mehmet'in evine attıklarını, kadınların şahitler önünde itiraf ettiklerini belirtir. Sorgulanıp eşyaları teslim etmelerini ister. Şahitler de Abraham'ın söylediklerini haklı çıkarır ifadede bulunurlar. Bu durum üzerine Sabire ve Raziye bu eşyaları Abraham'a teslim etmeleri için tenbih olunurlar. (KŞS, nr. 116, s. 114, h. 436, H. 1125/ M. 1712.)

Hırsızlık suçu da sürgün cezası gerektiren bir suç olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu konuyla ilgili bir belgede: Kayseri sancağı mutasarrıfı Hacı Mustafa Paşa ve Subaşı Mehmet Bey oğlu Ahmet Bey adlı kişilerin huzurunda Merkepçi Mahallesi'nde yaşayan Ömer kızı Kamile Hatun ve kocası Mehmet oğlu Hüseyin Beşe hakkında şikâyet vardır. Kamile kendi halinde olmayıp hırsızlık ve fesat, arabozuculuk gibi huyları nedeniyle bundan önce üç mahalleden kovulmuş, Merkepçi Mahallesi'nde iken de hırsızlık yaptığı ve çaldığı eşyaların evinde bulunması üzerine bu durum ahali tarafından mutasarrıfa bildirilmiştir. Mahalle ahali, Karı-kocanın mahalleden kovulmasını talep ederler. Çaldığı eşyalar sahibine geri verilir. Bu konuya ilişkin fetva da alınarak karı- kocanın mahalleden ihracına karar verilir. (KŞS, nr. 110, s. 4, h. 14, H. 1116/

M. 1703.) Mahalleden ihraç ile ilgili kararın çıktığı bu belgede karı- kocanın birlikte, kadının işlediği suçtan ötürü mahalleden sürüldüğünü görmekteyiz.

Gayrimüslim bir kadının evinden Müslüman kadının çaldığı eşyalar üzerine kendisine yapılan muamele hakkındaki bir belgede: Sınıkçı Mahallesi'nde yaşayan Ohen kızı Arsitaniye es-Seyyid İsmail kızı Şerife Aişe'ye dava açar. Davadan 6 ay önce gayrimüslime kadın evinde uyurken şafak vaktinde Şerife gelip evdeki sepetin içindeki 12 altını alır, teslim etmesini ister ama Şerife vermez, Şerife'nin sorgulanması için kadı huzuruna gelir. Şahitlere sorulur. Alınan eşyalar gayrimüslim kadının çalınan eşyalarıyla aynı ise belirtilen kıymetin mislini gayrimüslime kadına vermesi Şerife Aişe'ye söylenir ve karar kaydedilir. (KŞS, nr. 114, s. 39, h. 112, H. 1122/ M. 1709) Burada suçunu inkâr eden kadına çaldığı eşyalardan ötürü suçu sabitlenirse belirlenen eşyaların kıymetinin iki katının gayrimüslim kadına teslim edilmesine karar verilir.

2. 1. 4. Kavga- yaralama- Cinayet

İncelediğimiz belgelerde kadınlar eşlerinin, oğullarının, kardeşlerinin öldürülmesi üzerine bizzat katillerin cezalandırılmasını talep etmiş olduklarını ya da katillerinin tesbit edilerek cezalandırılmalarını istediklerini görüyoruz. "İslâm Hukuku'nda katile kısas uygulanması esastır. (Baş:157) İncelediğimiz belgelerin bir kısmı katiller hakkında uygulanan hükümlerden hareketle katillere uygulanan cezalarda kısas, diyet, sulh, idam istemine rastlanmıştır. "Bir Müslüman haksız yere zimmi bir kimseyi öldürdüğünde kısas uygulanıyordu. (Ergin:100)

Suçlamalar karşısında ilgili davalarda, davalının cevabı yani karşı davası, men ve def' i ve itirazları da zikredilmektedir. Davalı iddiayı tamamen reddetmişse durum söz konusu ' lâm' da gibbessual ve akibel inkar ifadesiyle belirtilir. Yani suçlunun inkâr ettiği suçlama hakkında sorgulama yapılacağına ilişkin karar alınması ifade edilmektedir. Cezalandırmadan ziyade bazen taraflar arasında sağlanan anlaşma gereği barış gerçekleşiyor. Sulh bedeli denilen bir meblağın davacıya verilmesiyle aradaki sorun çözüme kavuşturuluyordu. Bu şekilde gerçekleşen Sulh 3 şekilde olur: Birinde davalı iddiayı kabul etmez, davacı da ispattan aciz kalır, aradaki niza bitsin diye sulh yapılır ki, buna ' an inkarın sulh' adı verilir. Diğeri, davalının iddiayı kabul etmesinden sonra yapılan sulhtur, ona da ikrarın sulh adı verilir. Üçüncüsü ise davalının iddiayı red veya kabul yerine sükût etmesi üzerine yapılan an sükutin sulhtür. (Bayındır:78) Cinayete kurban giden bir kadına ilişkin bir belgede: Dipeçik Mahallesi'nde yaşayan Mihail kızı Aişe Hatun, Yenice ve Yılman Mahalleleri arasındaki ara yolda davadan 10 gün önce sağ ve sol kürekleri altından yaralanıp öldürülmüştür, ancak Aişe Hatun katilinin adı geçen mahalle sakini Şeyh Ömer olduğunu, ona dava açılıp gereğinin yapılmasını olaya şahitlik eden mahalle sakinlerine söyler ve ölür. Çocuklarına vasilik eden kadının kardeşi Mihail oğlu Omet onun adına dava açar ve Şeyh Ömer'den 5.000 dirhem diyet bedelinin Omet' e verilmesine karar verilir. (KŞS, nr. 108, s. 3, h. 6, H. 1114/ M. 1701.)

Burada kadının katilinin kim olduğunu söyledikten sonra ölmesi olayın çözümünde kolaylık sağlamıştır. Caninin kim olduğunun bilinmesi üzerine diyet bedeli olarak ödenecek miktarın çocukların nafakaları için ödenmesi gereği suçun sabit olduğunda verilen cezalardan birinin ne olduğunu göstermesi bakımından belge önem taşımaktadır. Oğullarının cinayete kurban gitmesi, ancak sulh yapılarak diyet bedelinin alındığına ilişkin bir belgede: " Bahcivan Mahallesi'nde yaşayan Ahmet kızı Sare Hatun, kocası Sefer oğlu Abdürrahim vekâletinde Anasdas oğlu Kaya'ya dava açar. Kadının bağındayken oğlu Mehmet'in sağ bacağına, küçük oğlu Hasan' in sağ tarafına isabet eden darb aleti sonucu öldüklerini ancak aralarında anlaşarak 4 guruş diyet bedeli üzerine sulh yapılır. (KŞS, nr.110, s. 127, h. 370, H. 1117/ M. 1704.)

Annenin gördüğü şiddet neticesinde karnındaki bebeğini kaybetmesinin bir başka örneğine rastladığımız bir belgede: " Huand Mahallesi'nde yaşayan Hüseyin kızı Havva adına eşi Mustafa oğlu Veli Beşe vekillik ederek Havva'nın amcası Hasan oğlu Seyyid Ali'den davacı olur. Davadan 4 gün önce Havva 40 günlük hamile iken es- Seyyid Ali onu darp eder ve kadın çocuğunu düşürür. Havva'nın kayınvalidesi olaya şahit olduğunu belirtir. Havva böyle bir amcasının olmadığını belirtir. Ancak mahalle ahalisinin de bu konuyla ilgili görüşüne başvurulması gerekçesiyle karara varılacağı belirtilir. (KŞS, nr. 117, s. 36, h. 37, H. 1126/ M. 1713.)

Bir olayın ispatı için bir şahidin ifadesi yeterli görülmemektedir. Burada kaynananın şahitliği yetersiz görülerek mahalle ahalisinin şahadetine başvurma isteği dile getirilmiştir. Yakınlarının ölümü üzerine mahkemeye başvuran kadınlar hakkında belgeler mevcuttur. (KŞS, nr.113, s. 62, h. 248, H. 1120/M.1707; KŞS, nr. 115, s.8, h. 29, s.129, h. 415; H.1122/M.1709; KŞS, nr.114, s.124, h. 409, H.1121/M.1708.)

Kadın yakınlarının katilleri hakkında dava açabilmekte, onların yargılanmalarını talep edebilmektedir. Bir belgede: Süleyman Mahallesi'nde yaşayan Ömer kızı Hatice Hatun, Ömer oğlu Hüseyin vekâletinde Mustafa oğlu Ahmet Beşe'ye dava açar. Kocası Abdullah oğlu Mustafa'yı davadan 8 gün önce darb ederek öldürdüğü gerekçesiyle davacı olur. Sorgulanarak gereğinin yapılmasını ister. (KŞS, nr. 117, s. 52, h. 67, H. 1126/ M. 1713) Kadının kocasının öldürülmesiyle ilgili olarak bir belgede: Musa Gazi

Mahallesi'nde yaşayan Hüseyin kızı Sakine Hatun, kocası Ömer Beşe oğlu Mustafa, berber dükkânı önünde otururken Mükremin Mahallesi'nden Ahmet oğlu es- Seyyid Ali bıçakla sağ omuzu başından ve sol omzundan saplayıp yaralamış ve adam ölmüş. Kadın bu adamın sorgulanmasını ister. es- Seyyid Mehmet oğlu Molla es- Seyyid Hasan inceleme yapması için adamın yanına gönderilir. Mustafa'nın yaralanarak öldürüldüğü tespit edilerek gereğinin yapılması kararına varılır. (KŞS, nr. 107, s. 28, h. 53, H. 1112/ 13/ M. 1699/ 1700.)

Oğlunun katili hakkında şikâyetçi olan kadına ilişkin bir belgede:Çiftlik Köyü'nde yaşayan Ömer kızı Elif Hatun, Mustafa oğlu Hacı Cafer Ağa'ya dava açar. Davadan 11 gün önce Elif'in oğlu Veli Dipeçik Mahallesi çeşme önünde başının sol tarafından ve 2 kürek ortasından kara saplı bıçak ile yaralanarak öldürülür. Sorgulanmasını ister. (KŞS, nr. 117, s. 53, h. 71, H. 1126/ M. 1713.) Komşusu olan bir kadının ortadan kaldırılması üzerine, cinayete kurban gittiği düşüncesiyle şüphelendiği şahıslara dava açan bir kadının varlığına ilişkin bilgi edindiğimiz bir belgede: Talas Köyü'nde yaşayan Golobek kızı Maria adlı nasraniyye, Osman oğlu Mustafa'dan davacıdır. Mustafa'nın annesi Abbas kızı Emine kayıptır. Davadan iki gün önce kadın mahallede eşkiya güruhundan kişiler tarafından darp edilmiştir. Bunlar içinde kadının oğlu Mustafa da vardır. Şahitler de bunu onaylar. Gereğinin yapılmasına karar verilir. (KŞS, nr. 111, s. 2, h. 5, H. 1118/ M. 1705.)

Kadınların hamamda kavga ettiklerine ve bunlardan birinin yaralandığına ilişkin; bir belgede: "Kebe İlyas Mahallesi'nde yaşayan Ali kızı Ümmügülsüm Hatun, öz kardeşi Hacı Mustafa vekâletinde Hacı Abdülfettah kızı Esmâ Hatundan davacıdır. Davadan 1, 5 ay önce Güçük Hamamı'nda Esmâ Hatun, Ümmügülsüm'ün sol yüzünü yumrukla yaralamış, yüzünün derisini kavlatmış. Kadının başını ve dişini yaralamış, sorgulanması istenir. Mahkeme tarafından Mevlana İsmail Ağa durumu incelemesi için gönderilir. Ümmügülsüm'ün yüzünün derisinin kavlatmış olduğunu, kadının başının ve dişinin yaralandığını keşfeder. Şahitler de benzer iddiada bulunurlar. Esmâ Hatuna dava ile ilgili yemin teklif edilir. Suçlu olduğu tespit edilince durumu Çukadar Osman Beşe ve muhızır Mehmet'e bildirilir. Ümmügülsüm bu konuda Esmâ'ya saldırıdan men edilir. (KŞS, nr. 117, s. 58, h. 77, H. 1126/ M. 1713.)

Suçun ispatı için yemin teklifi ve şahitlerin ifadesine başvurulduğunu gördüğümüz belgede olayla ilgili soruşturma yapan şahısların mahkemece tayin edilen şahıslar olduğunu görmekteyiz. Kadının öldürülmesiyle ilgili bir belgede: "Hamurcu Mahallesi'nde yaşayan Kalender oğlu Abdülgani adlı şahıs, karısı Kamile Hatun'un ölümü ile ilgili dava açar. Kendisi Cuma için camiye gittiğinde Kamile Hatun evde yalnızdır. Tabhanede boğazına urgan geçirilip öldürülmüş ve soyulmuş halde bulunur. Üzerine varılıp keşif ve tahrir olunmasını ister.

Kayseri sancağı mutasarrıfı es- Seyyid Mehmet Paşa, Subaşı Ahmet' i keşif için olay yerine gönderir. Kamile'nin boğazında ayrıca bıçak izi olduğunu saptayarak bunun kaydını yapar. Yusuf oğlu Hüseyin, muhızır Mehmet oğlu Yusuf a gelip suçu işlediğini itiraf etmeleri üzerine olayın kaydı yapılır ve gereğinin yapılması kararına varılır. (KŞS, nr. 110, s. 131, h. 378, H. 1117/ M. 1704.) Burada görev yerine olay incelemesi yapması için bu defa subaşının gönderildiğini görüyoruz. Ayrıca suçluların suçunu itiraf ettiklerine de şahit oluyoruz.

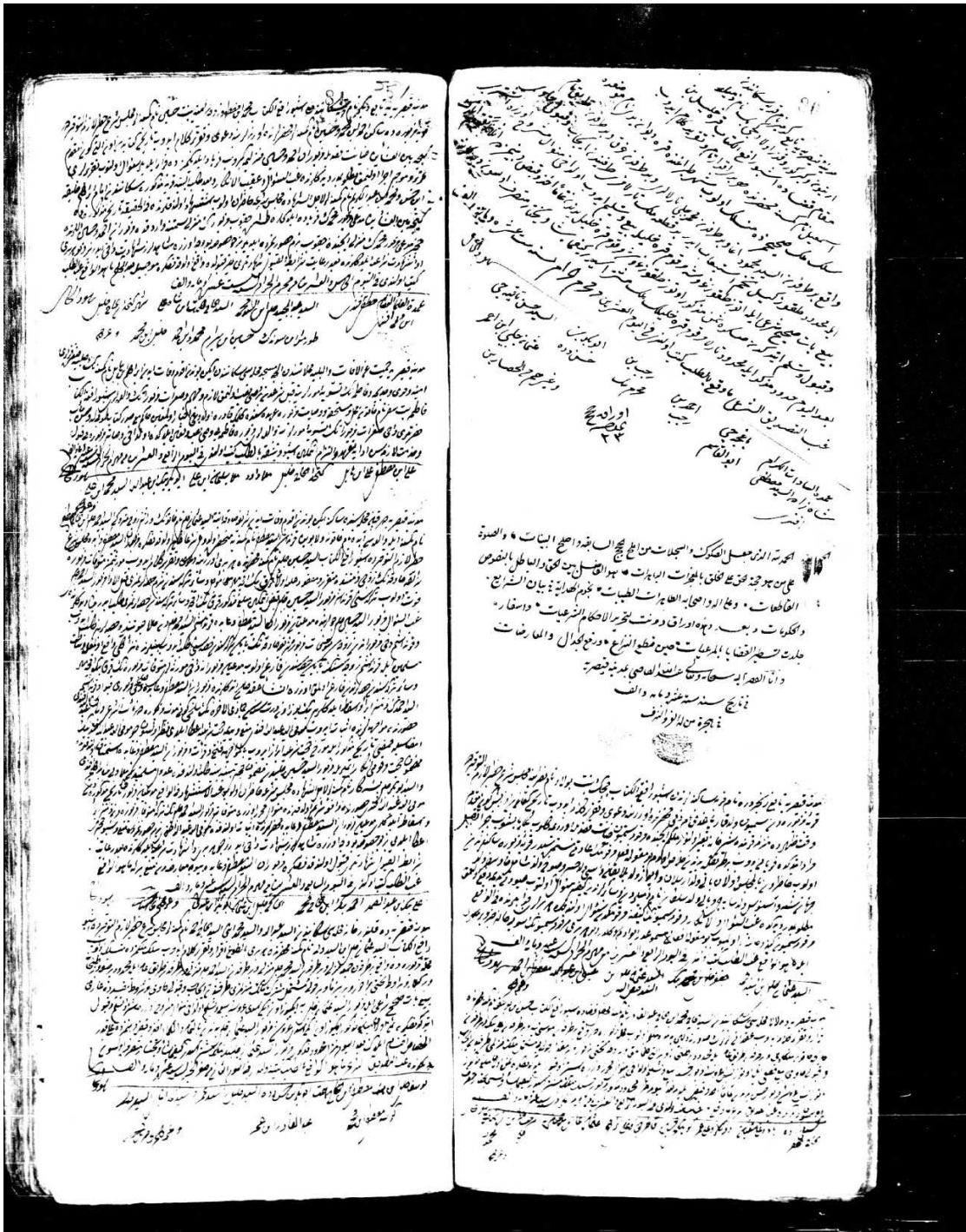
SONUÇ

Bu çalışmada Kayseri Şer'iyye Sicilleri'nden yararlanılarak Osmanlı kadını hakkında bir kısım sonuçlara ulaşılmıştır. İncelenen bu belgeler Kayseri kadınları hakkında önemli ipuçları vermektedir. Bu çalışma ile Kayseri'de kadının 18. yüzyıldaki hayatı bir nebze de olsa aydınlatılmaktadır. Kadınların ekonomik ve hukukî faaliyetlerinin yanı sıra sosyo- kültürel faaliyetlerinin de belgelere zaman zaman yansıdığını görüyoruz. Bu durum bir birey olarak toplumsal yapılanmada yer alan kadının varlığını göstermesi açısından önem arz etmektedir. Adil bir mekanizması olan yönetimin toplum içerisinde yer alan bireylerin huzur ve refahını temin etmek için gerekli örgütlenmesi ile reayanın hizmetine sunulmasına da bu vesileyle şahitlik etmekteyiz. Buradan hareketle Kayseri'de kadınların kendi kendilerini mahkemede temsil ederek savunmalarını yapabildikleri aşikardır. Mahkemelerde örneğine rastladığımız Masum ve suçlu kadınlar bazında haklarını arayan kadınlar ile suçlu kadından haklarını talep eden kadınlar da mevcuttur. Haklarını arayan kadınlar kocalarının saldırılarına maruz kaldıklarında, tecavüze uğradıklarında iftiraya uğradıklarında, yaralandıklarında, evlerine kötü niyetle giren şahıslara karşı dava açarak haklarını arayabilmişlerdir. Ancak tecavüze maruz kalan kadınların şahit bulamadıkları zamanlar çoğunlukta olduğu için haklarının korunamadığını görüyoruz. Suçlu kadınlar arasında hırsızlık, zina, huzur bozan, iftira atan, kavga eden kişiler mevcuttur. Bunun neticesinde buldukları mevkiden sürülen kadınlara rastlanmıştır. Kadınlar haklarını bizzat kendileri arayabilmekte olup vekilleri aracılığıyla da haklarını arayabilmekteydiler. Kadınların şahitliklerine nadiren de olsa başvurulduğunu görüyoruz. Diyebiliriz ki toplumsal huzur Osmanlı nezdinde üzerinde önemle durulan bir kavramdır. Bu düzenin idamesi ve muhafazası için gereken önlemler alınmış olup, bu sisteme zarar verecek unsurlar yargılanmış, birtakım cezaya çarptırılmış, mağdur olanlar desteklenmiş ve haklarının gaspına müsaade edilmemiştir. Kadın, erkek toplumun tüm bireyleri bu

yetkiden gerektiği ölçüde yararlanmayı bilmişlerdir. Böylece Kayseri’ de dahi kadının toplumsal yapıda bu denli yer alması, Osmanlı’da kadın hakkındaki değerlendirmelerin yeniden gözden geçirilmesini gerektirmektedir.

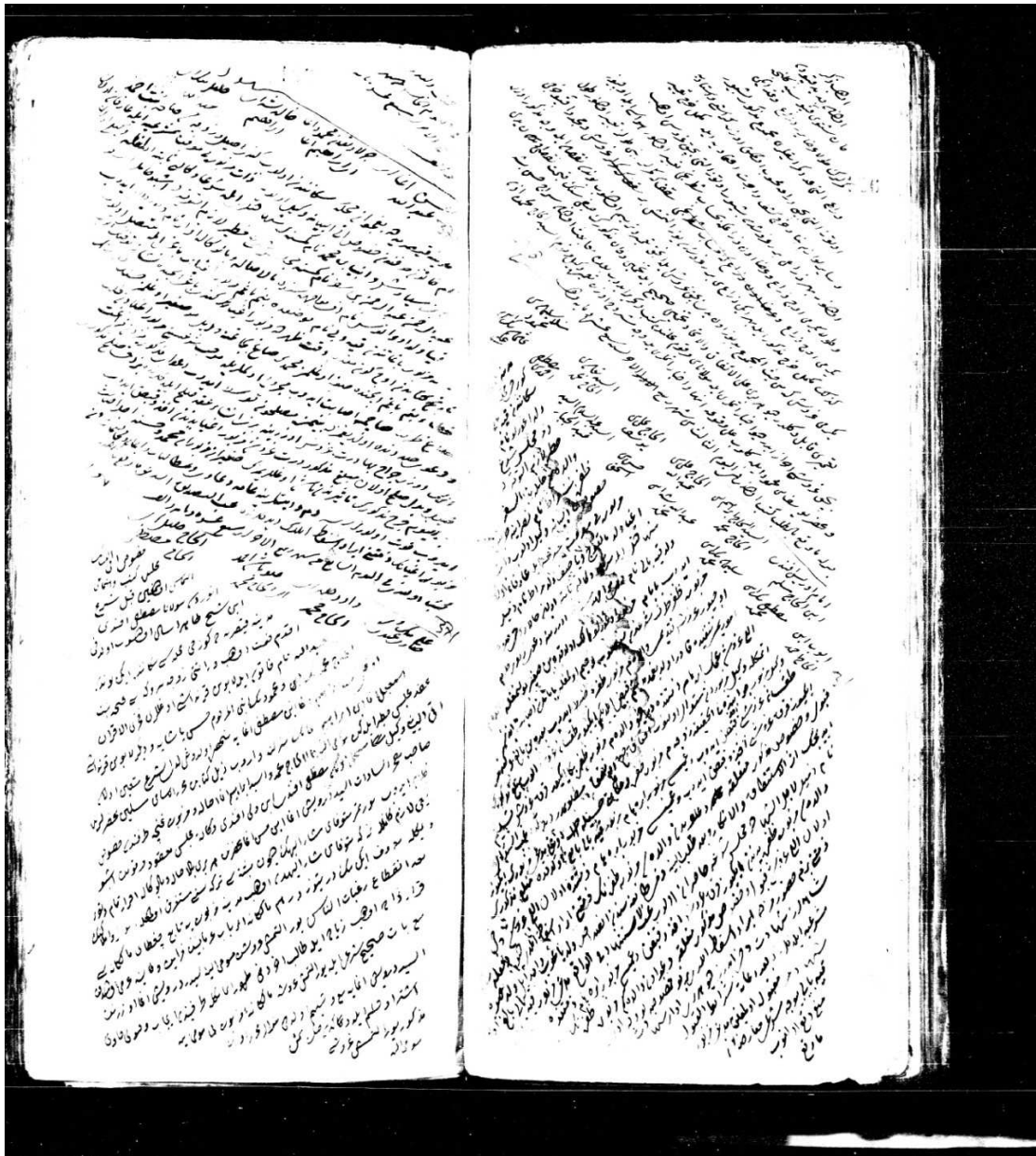
KAYNAKÇA

- Kayseri Şer’iyye Sicilleri, Nr.107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119 (Belge numaraları dipnotlarda belirtilmiştir.)
- ACAR, İsmail(2002) “Osmanlılarda Zina Suçu ve Cezası”, Türkler, X, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, s. 83- 90.
- AKGÜNDÜZ, Ahmet - Said Öztürk,(1999) Bilinmeyen Osmanlı, OSAV Yayınları, İstanbul 1999.
- AKGÜNDÜZ, Ahmet(2002)“ İslam Hukukunun Osmanlı Devleti’ nde Tatbiki: Şer’ iyye Mahkemeleri ve Şer’ iyye Sicilleri”, Türkler, X, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, s. 54- 68.
- AKŞİT, M. Cevat (1976) İslam Ceza Hukuku ve İnsani Esasları, Gümüşev Yayıncılık, İstanbul.
- AKYILMAZ, Gül, (2002)“Osmanlı Aile Hukukunda Kadın”, Türkler, X. ,Yeni Türkiye Yay., Ankara, s. 365- 364.
- ALKAN, Türker(1981) Kadın- Erkek Eşitsizliği Sorunu, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları:475, Ankara.
- ALTINDAL, Meral(1994) Osmanlı’ da Kadın, Altın Kitaplar Yayınevi, 1. Basım, İstanbul.
- ATİK, Süreyya(2010),82/3 Numaralı Kayseri Şer’ iyye Sicili (H. 1085/ M. 1674- 1675)Transkripsiyon ve Değerlendirmesi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Kayseri.
- AYTEKİN, Hakan(2006)91 Numaralı Kayseri Şer’iyye Sicili’nin (s. 01- 81) Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi (H. 1094/ M. 1683), Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Kayseri.
- BAŞ, Esra(2006) Arşiv Belgelerinden Hareketle XVIII. yy Osmanlı Toplum Hayatında Kadın, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- BAYINDIR, Abdülaziz(2002) “Örneklerle Osmanlı’ da Ceza Yargılaması”, Türkler,X, Yeni Türkiye Yayınları Ankara, s. 69-82.
- BAYRAM, Mikail,(2007) Selçuklular Zamanında Kayseri’ de İlimi ve Kültürel Faaliyetler , Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- DEVELİOĞLU,Ferit,(2000) Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lügat, 17. baskı, Aydın Kitabevi, Ankara.
- DULUM, Sibel(2006) Osmanlı Devleti’nde Kadının Statüsü, Eğitim ve Çalışma Hayatı (1839-1918),Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir.
- ERGİN, Hayri(2006) 18. yy Fetvalarına göre Osmanlı’ da Günlük Hayat(Behcet’ ül- Feteve) Örneği, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- GÜNDÜZ, Ahmet (1998) XVIII. yy’ ın Son Çeyreği’ nde Kayseri(1775-1800), Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Kayseri.
- IŞIK,Mustafa,(2005).Tarihi Kayseri’ de Kadının Adı, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Kayseri.
- İNALCIK, Halil(2011) Kuruluş ve İmparatorluk Sürecinde Osmanlı Devlet, Kanun, Diploması, Eren Yayıncılık, İstanbul.
- JENNINGS, Ronald(1975)“Women in Early 17th Century Ottoman Judicial Records-The Court of Anatolian Kayseri”, Journal of Economic and Social History of the Orient, C.XVIII, 1. Bölüm, s.45-60.
- KAPLAN, Mustafa(2004) XVII. yy’ ın İkinci Yarısında Kayseri’ de Kadın ve Aile, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Master Tezi, Ankara.
- KEKEÇOĞLU, Sonay,(2007) Şer’ iyye Sicillerine Göre Kayseri’ de Gayrimüslimler (1800- 1850), Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Sivas.
- KESKİN, Mustafa - Mehmet Metin Hülagü, (2007)Geçmişteki İzleriyle Kayseri, Erciyes Üniversitesi Yayını, Kayseri.
- KONAN,Belkis (2008)“Osmanlı Devleti’nde Çocuk Düşürme Suçu”, AÜHF, s.319-335.
- KONAN, Belkis,(2011) “ Osmanlı Hukukunda Tecavüz Suçu” , OTAM,29/Bahar ,s.152-165.
- KILIÇ, Özgür(2006) Kayseri’ de Ticaret Dili, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek lisans Tezi, Kayseri.
- KOCA, Kadriye Yılmaz(1998) Osmanlı’ da Kadın ve İktisat, Beyan Yayınları, İstanbul.
- SAVAŞ, Saim, (1992)“ Fetva ve Şer’ iyye Sicillerine Göre Ailenin Teşekkülü ve Dağılımı”, Sosyo Kültürel Değişme Sürecinde Türk Ailesi, C. 2, Başbakanlık Araştırma Kurumu, Ankara , s. 504- 547.
- SELÇUK, Hava(2008) Şer’ iyye Sicillerine Göre Kayseri Sancağı ve Girit Seferi’ ne Katkısı (1645-1669), Erciyes Üniversitesi Yayını:168 Kayseri Yöreleri Tarih Araştırmaları Merkezi Yayınları:8, Kayseri.
- TEZESEN, Fatma Esin(2008) Türk Modernleşme Sürecinde Kadının Değişen Toplumsal Rolü, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Kütahya.
- TOK, Özen(2005) “Kadı Scilleri Işığında Osmanlı Şehrindeki Mahalleden İhraç Kararlarında Mahalle Ahalisinin Rolü(XVII. ve XVIII. yy’ larda Kayseri Örneği)” Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, S. 18, Kayseri, s. 155- 173.
- YAĞCI, Güneş, Zübeyde(2005) “Osmanlı Taşrasında Kadına Yönelik Cinsel Suçlarda Adalet Arama Geleneği” Kadın2000, Aralık, C.6,S.2 (s.51-81)
- http://www.thefreelibrary.com/_/print/PrintArticle.aspx?id=193182210.
- YUVALI, Abdülkadir, (1997)“Kayseri’ de 17. yy’ ın Sonlarında Kadının Sosyal Statüsü”, 1. Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri, ”, 1. Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri, Haz. A. Aktan, Abdülkadir Yuvalı, Ramazan Tosun, Kayseri, s. 367- 375.

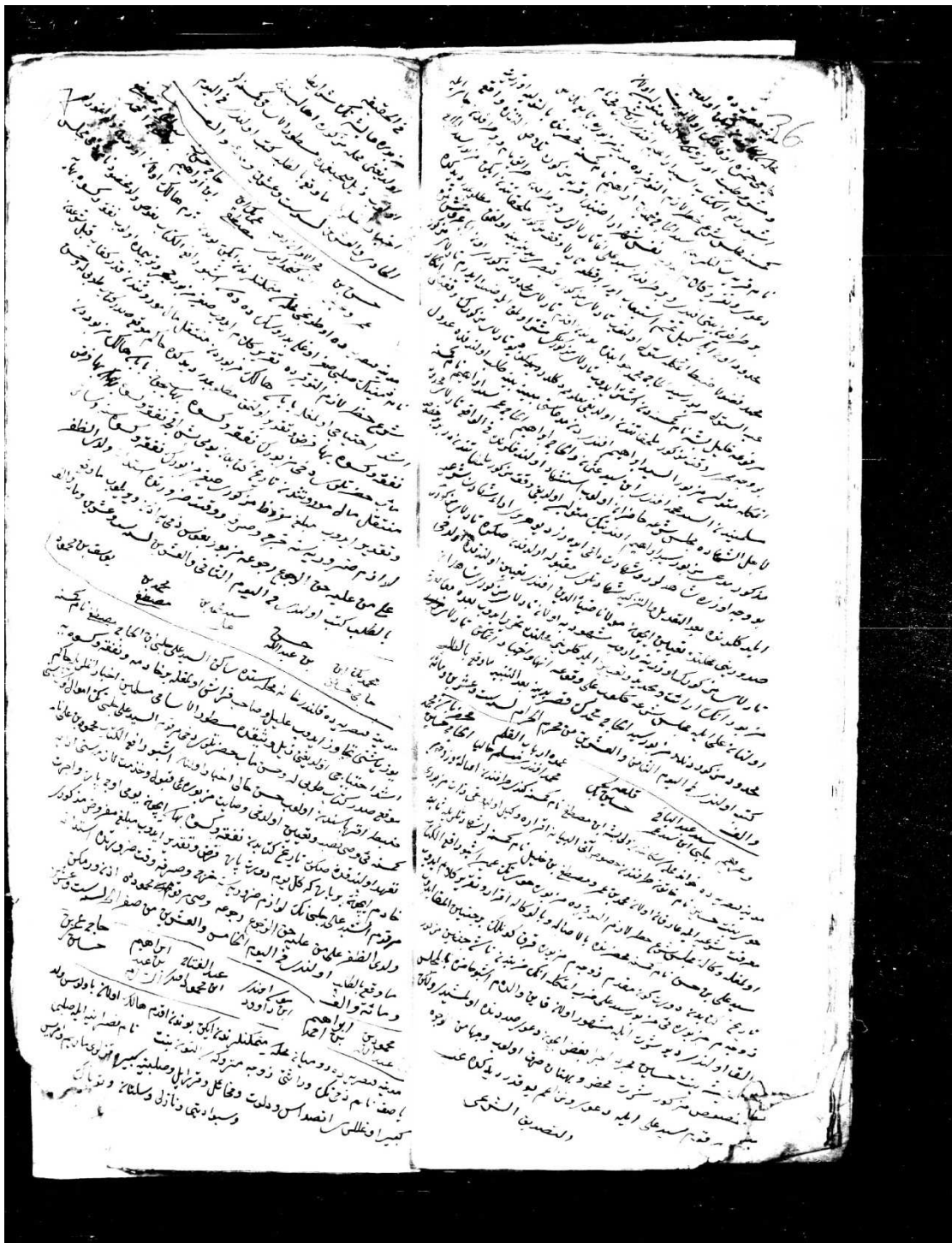
Hüküm 1: KŞS, nr.109,s.80,h.549, H.1116/M.1700

Simon adlı bir zımmi Miçke adlı bir kadına Kötü niyetle saldırır. Kadın feryat edip bir yolunu bulup elinden kurtulur.Dava açar. Bu davranış Simon' un âdetidir, diyerek ispat için köy sakinlerine adamın halinin sorulmasını ve gereğinin yapılmasını ister. Ahaliye Simon'un ahvali sorulur. Hepsini de Simon' un kendi halinde olmayıp, bu durumun sorumlusunun da Simon olabileceğine şahitlik ederler. Bu durum üzerine kadı Simon'un kötü niyetli davranışının cezalandırılmasına dair hüküm.

Hüküm 2: KŞS, nr,110,s.127,h.370, H.1117/M.1701

Kadının bağındayken oğlu Mehmet'in sağ bacağına, küçük oğlu Hasan' in sağ tarafına isabet eden darb aleti sonucu öldüklerini ancak aralarında anlaşarak 4 gurus diyet bedeli üzerine sulh yapılmasına dair hüküm.

Hüküm 4: KŞS, nr. 117,s.36,h.37, H.1124/M. 1707

Havva adlı kadın 40 günlük hamile iken es- Seyyid Ali onu darp eder ve kadın çocuğunu düşürür. Havva'nın kayınvalidesi olaya şahit olduğunu belirtir. Mahalle ahalisinin de bu konuyla ilgili görüşüne başvurulması gerekçesiyle karara varılacağı belirtilmesine dair hüküm.